

renalinfüggő, nem akarom kockáztatni az életemet. 7000 kilométer elég nagy táv, nem kell megspékelni. Elég, ha a legrövidebb utat követem Enyed és Zangla között.

– *A ladakhi Zangla a végcél, miközben Kőrösi Dardzsilingben van eltemetve. Miért maradt ki a sírja, és miért fontos Zangla?*

– Ez megint szubjektív. Egyrészt különösen nem érdekelnek a temetők és a sírok. Nem gondolom, hogy az, ami lényeges volt Kőrösi Csoma Sándorban, ott van a dardzsilingi temetőben, nem izgat, hogy elmenjek a sírjához. Fontosabb helyszín volt az életében Zangla, ott tanult, ez életművének a forrása. Amikor végiggondoltam az utat, egyértelmű volt, hogy Zangla és nem Dardzsiling, fel sem merült, hogy fordítva legyen. Ez belülről jövő, nem racionális döntés, utólag csak megmagyarázom, megideologizálom.

– *Zangla nem ismeretlen a magyar közönség számára, itt zajlik a Csoma szobája (Csoma's room) projekt: magyarországi építésszek és önkéntes fiatalok évek óta visszajárnak, és részt vesznek a zanglai palota felújításában, napiskolák építésében. Tervezel több ideig maradni?*

– Nem tervezek. De felveszem velük a kapcsolatot, ismerem a szerintem fantasztikus projekt kezdeményezőjét, Irimias Balaszt. Persze most azt mondom, nem tervezek maradni, de soha nem voltam Ladakhban. Lehet, hogy beleszeretek, és úgy érzem majd, hogy soha nem akarok eljönni onnan.

– *Ladakh, bár India része, Kis-Tibetnek is nevezik, mivel buddhista közösség lakja. Évtizedekig foglalkoztál buddhizmussal, ez mennyire befolyásolta a döntésed?*

– Nehéz erre válaszolni. Azt hiszem, nem a buddhizmus befolyásolt. Soha nem vágytam rá, hogy elmenjek Tibetbe. Van egy bakancs-

listám, tavaly összeírtam, melyek azok a földrajzi helyek, városok, országok, melyeket meg szeretnék látogatni életem során, 25-30 van rajta, amiből párat már kipipáltam, de Tibet nem szerepel rajta. Persze ha 50 pozíciós listát állítok össze, ott lett volna. Soha nem hozott izgalomba. Persze attól lehet, hogy valahol mélyen ott munkált bennem.

– *Ladakh lesz az út legzordabb szakasza. Mi lesz utána?*

– Ha csak a környezetet és az időjárást nézzük, remélem, hogy Ladakh lesz, 3000 méter fölött van. Zanglából visszautazom – már nem gyalog – Új-Delhibe, és felülök egy repülőre. Ez a terv jelenleg.

– *Mennyire akkurátusan kigondolt ez a terv? Mi történik, ha útközben rájössz, hogy nem akarod folytatni?*

– Ez nagyon meggondolatlan terv, úgy vélem. Természetesen benne van a pakliban, hogy nem tudom végigcsinálni, én is elgondolkodtam ezen. Nem tudom megmondani előre, hogy mi történik. Számos külső tényező van, amit nem ismerhetek előre, nincs ahogyan. Például, ha a politikai helyzet India és Pakisztán között nagyon megromlik, elképzelhető, hogy nem lesz módom eljutni Ladakhba. Voltak időszakok nem is olyan régen, amikor India és Pakisztán között le volt zárva a határ. És ha Nyugat felől közelítem meg Indiát, Pakisztánt nem lehet elkerülni. De ott vannak a belső akadályok is, nem tudom, hogyan fogom tudni kezelni ezeket. Nincs bennem olyan elképzelés, hogy tüzön-vízen át végig kell csinálni, akkor is, ha beledöglöm. Csak amennyire képes vagyok.

– *Kőrösi Csoma Sándorról él egy mítosz – nem tudom, ha tudományosan igazolt –, miszerint nemcsak a tibeti-angol szótárt készítette el, hanem belekóstolt a buddhizmusba is. Van-*

nak buddhista közösségek, ahol buddhista szentként, bodhiszattvaként tisztelik. Ismereteid szerint ez mennyire megalapozott?

– Nemcsak belekóstolt a buddhizmusba, nagyon mély megértése kellett legyen róla. Hosszú időn keresztül tanulmányozta nemcsak a tibeti nyelvet, hanem a tibeti kultúrát is, és a tibeti kultúra elválaszthatatlan a buddhizmustól. Kőrösi írt egy Buddha-életrajzot is, ami Erdélyben is megjelent. Tehát jól ismerte a buddhizmust elméleti szinten, azt, hogy esetleg meditált is, nem tudni. Hogy buddhistává vált volna, szerintem spekuláció, szinte biztos, hogy reformátusként halt meg. Őt igazából nem érdekelte a buddhizmus, számára Tibet, a tibeti nyelv csak eszköz lett volna, hogy információkat szerezzen a magyarok őshazájáról. Az viszont igaz, hogy buddhista szentként, bodhiszattvaként tisztelik. A buddhizmusban a szentek közösségén belül két szint van: azok, akik a szellemi megvalósításuk által érték el a szentség állapotát, az igazi bodhiszattvak, akik rengeteget meditáltak, és rendkívüli szellemi képességeket fejlesztettek ki. És vannak a közönséges bodhiszattvak, akik tetteik révén az emberek, az érző lények segítségére voltak. Például egy orvos, gyógyszerfejlesztő is lehet bodhiszattva. Kőrösit azért tisztelik bodhiszattvaként, mert megalkotta a tibeti-angol szótárt, és ezáltal hozzáférhetővé tette a tibeti kultúrát és azon keresztül a buddhizmust a nyugati világ számára.

– *Azért is tisztelheték, mert ugyanolyan sanyarú körülmények között élt és dolgozott éveken keresztül, mint a legnagyobb jógik, legedzettebb szerzetesek?*

– Igazi hős volt, az biztos. Emberfeletti nehézségeket vállalt azért, hogy elmélyüljön a tibeti nyelvben, kultúrában. Tudni kell, hogy a tibetieknek roppant primitív az anyagi kultúrájuk, fűtéstechnikájuk: nem ismerték a

kályhát, kandallót, úgy fűtöttek, hogy jaktrágyából tüzet raktak a szoba közepén. Kőrösi attól félt, hogy a füst csípné a szemét, és kevesebbet tudna olvasni, ezért nem fűtetett a szobájában, hanem jakbundákba burkolóva reggeltől estig olvasott, tanult a farkasor-dító hidegben. Ez emberfeletti teljesítmény. A tibetiek és a buddhisták általában ezen hozzáállás előtt tisztelnek többek között, amikor bodhiszattvaként tisztelik. Ha valaki ilyesmire képes, hogy egy célt elérjen – ami ráadásul nem önös cél –, az minden tisztelet megérdemel. Az az elképesztő tudatosság és elzántság, ahogy fiatalok ota készültek erre, szinte példa nélküli.

– *A román és a nemzetközi közösség figyelmét akarod felhívni Csomára. Szerinted mi az, amit mi, erdélyi magyarok nem tudunk róla, vagy nincs eléggé hangsúlyozva?*

– Jó kérdés. Biztos vagyok benne, hogy az erdélyi magyarság jobban ismeri Kőrösi Csoma Sándort, mint az anyaországi. Erdélyben talán kicsit az van túlhangsúlyozva, hogy a magyarok őshazáját szerette volna megtalálni, ami egy romantikus, tudománytalan, de az adott kornak megfelelő elképzelés volt. Az indokoltnál kevesebbet tudunk a valós tudományos munkásságáról, ami összehasonlíthatatlanul fontosabb. Igaz, érzelmileg nekünk, magyaroknak az előbbi kedvesebb lehet.

– *Miért fontos, hogy a nemzetközi közvélemény is megismerje, miért jelentős az ő munkássága nemzetközi szinten?*

– Tulajdonképpen ő a tibetológia megalapítója. Ez óriási dolog: munkássága révén hozzáférhetővé tett egy nagyon eredeti, elszigetelt kultúrát az egész nyugati világ számára. Ezért az ő munkássága, pályafutása nem redukálódik a magyarságra, hanem univerzális jelentőségű.

FIZETETT TARTALOM

Az egészség nem foroghat kockán

Az idei Vásárhelyi Forгатag egyik leglátogatottabb programsorozata a Ligetben szervezett Egészségforгатag volt. A Gedeon Richter Románia által támogatott rendezvény a gyermekektől a felnőttekig mindenki számára érdekes tevékenységeket biztosított.

Az **Egészségforгатag** célja az, hogy teret adjon az embereknek az orvosokkal való találkozásra és kötetlen módon lezajló beszélgetésekre. A rendezvény keretében ugyanakkor ebben az

évben is ingyenes orvosi útmutatásban részesültek az érdeklődők péntektől vasárnapig: bőrgyógyászati, allergológiai, fogászati, mozgásterápiás, valamint gyermekgyógyászati szaktanácsadást is biztosítottak a szervezők.

A vizsgálatok mellett előadásokban sem volt hiány. Csiki Andreea klinikai pszichológus mesélt a szülő-gyermek kapcsolatokról és a hatékony nevelési technikákról, dr. Bódi Beáta allergológustól pedig választ kaphattunk a gyermekkori allergiák kapcsán felmerülő kérdésekre.

A szervezők természetesen a gyermekekre is gondoltak az

Egészségforгатagon: a Ha nagy leszek, kutató leszek program-pont keretében a fiatalok megismerkedhettek a különböző kutatások fortélyaival, betekintést nyerhettek a tudományok rejtelmes világába, valamint érdekes kísérleteknek is szemtanúi lehettek. Ugyanakkor interaktív játékokban sem volt hiány, amely a nevelő hatás mellett a gyerkőcök szórakoztatását is kielégítette. Nem csoda hát, hogy a gyermekfoglalkozások helyszíne állandó gyerekzsivajjal telt meg.

Nagy népszerűségnek örvendett még az egészségkerék is. A játékos kedvű forгатagozók

legalább két vizsgálat elvégzése esetén megpörgethették az egészségkeréket, ezáltal pedig értékes, egészségmegőrzéssel kapcsolatos ajándékokat zsebelhettek be.

Zayzon Zsuzsanna, a **Gedeon Richter Románia** PR-menedzserre lapunknak elmondta, hogy a Vásárhelyi Forгатagon való részvételük egyik legfontosabb célja az egészségtudatos életmód népszerűsítése. „A többéves munka mára beért, hiszen évről évre egyre többen jönnek, és keresik fel az Egészségforгатag szakembereit a marosvásárhelyi rendezvényen” – állítja a PR-menedzser. Külön kiemelte ugyanakkor,

hogy számos olyan forгатagozóval találkozott az idén, akik visszatérő vendégnek számítanak, így missziójukat sikeresnek tekinthetik. A másik alapvető célkitűzése a vállalatnak az új generációk bevonása. Zayzon Zsuzsanna ezt is pozitívan értékelte: „a Ha nagy leszek, kutató leszek programunk iránt hatalmas érdeklődés mutatkozott a gyermekek körében. A program által egy olyan magot szeretnénk elvetni a fiatalokban, amely idővel kicsírázhat, hosszú távon pedig bevonhatja őket az egzakt tudományok rejtélyes világába.” (Szatmári Bence) (X)